

ОГЛЯД ТЕКСТІВ «УНІФІКОВАНОГО КЛІНІЧНОГО ПРОТОКОЛУ ПЕРВИННОЇ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ «ГІПЕРТОНІЧНА ХВОРОБА (АРТЕРІАЛЬНА ГІПЕРТЕНЗІЯ)», ЗАТВЕРДЖЕНОГО НАКАЗОМ МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ 12 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ №1581»

Резюме. Текст містить всебічний огляд Уніфікованого клінічного протоколу первинної та спеціалізованої медичної допомоги Гіпертонічна хвороба (Артеріальна гіпертензія), затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я України 12 вересня 2024 року №1581. Аналізується детальне поєднання методичних і практичних аспектів, що робить його цінним інструментом для медичних фахівців та наукової спільноти.

Ключові слова: артеріальна гіпертензія, гіпертонічна хвороба, діагностика, лікування, профілактика.

Вступ. Артеріальна гіпертензія (АГ) є одним з основних факторів ризику, пов'язаних із серцево-судинними захворюваннями та смертністю у світі. В умовах сучасного суспільства зростає захворюваність на неінфекційні захворювання, а АГ є провідним фактором серед причин передчасної втрати працездатності та смертності. В Україні ця проблема особливо актуальна: майже половина дорослого населення має підвищений артеріальний тиск. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), поширеність АГ серед українців становить 43% у популяції віком від 30 до 79 років. Ця ситуація обумовлює впровадження стандартизованих підходів до діагностики та лікування, які здатні підвищити якість медичної допомоги та зменшити рівень тяжкого захворювання на національному рівні.

У відповідь на ці виклики розроблено Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги Гіпертонічна хвороба (Артеріальна гіпертензія). Цей документ спрямований на покращання діагностики, профілактики та лікування АГ в Україні. Він ґрунтується на сучасних принципах доказової медицини, адаптованих до локальних умов та потреб системи охорони здоров'я. Протокол є результатом співпраці провідних національних спеціалістів у галузі кардіології, терапії та загальної медичної практики, що робить його ефективним інструментом для практикуючих лікарів.

Мета. Основна мета Уніфікованого протоколу — забезпечити єдність та ефективність підходів до надання медичної допомоги пацієнтам з АГ в Україні. Протокол формує структурований

комплекс заходів для раннього і своєчасного виявлення, діагностики та лікування артеріальної гіпертензії у дорослих старше 18 років. Він також включає стратегії запобігання ускладнень захворювання, покращання якості життя пацієнтів, а також зменшення захворюваності та смертності, пов'язаних із серцево-судинними патологіями.

Уніфікований протокол створено для широкого застосування лікарями загальної практики, сімейними лікарями, кардіологами, терапевтами та іншими медичними фахівцями. Він надає чіткі рекомендації та алгоритми дій, які сприяють підвищенню ефективності лікувальних заходів і забезпечують високий рівень надання медичної допомоги всім пацієнтам з артеріальною гіпертензією. З метою забезпечення актуальності та ефективності, Протокол розроблено з урахуванням сучасних міжнародних рекомендацій, включаючи Настанови з менеджменту артеріальної гіпертензії Європейського товариства гіпертензії, що робить його універсальним інструментом для мінімізації ризиків та оптимізації лікування.

Методологія. Методологічна основа Протоколу базується на принципах доказової медицини. Це дозволяє забезпечити високу ефективність та безпечність запропонованих лікувальних стратегій. Протокол розроблений на основі актуальних науково обґрунтованих даних і міжнародних клінічних рекомендацій, які дозволяють адаптувати його до національних умов та специфіки української системи охорони здоров'я. Протокол також враховує положення Європейського товариства гіпертензії щодо менеджменту АГ.

Документ затверджено відповідно до стандартів медичної допомоги, визначених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 вересня 2012 року № 751. Його положення спрямоване на забезпечення якості медичної допомоги, удосконалення профілактичних заходів, а також підвищення ефективності діагностики та лікування артеріальної гіпертензії. Сучасна методологічна база протоколу, що базується на новітніх дослідженнях у галузі кардіології та гіпертензії, забезпечує його відповідність актуальним світовим стандартам і потребам української медичної практики.

Основні положення протоколу. Основні положення протоколу охоплюють усі аспекти діагностики, лікування та профілактики АГ, що є ключовими для зниження захворюваності та смертності, пов'язаної з серцево-судинними патологіями. Протокол охоплює й висвітлює такі розділи:

1. Діагностика. Діагностика артеріальної гіпертензії включає комплекс заходів щодо зняття підвищеного артеріального тиску (АТ), виявлення та ідентифікації можливих причин високого АТ, оцінки всіх факторів ризику, а також визначення уражень органів-мішеней і супутніх патологій. Стратифікація загального серцево-судинного ризику у разі потреби з АГ виконується з використанням систем SCORE2 та SCORE2-OP, які дозволяють адекватно оцінити ризик розвитку серцево-судинних ускладнень та адаптувати стратегію лікування до індивідуальних особливостей пацієнта.

2. Лікування. Лікування артеріальної гіпертензії базується на комбінованих немедикаментозних та медикаментозних підходах, спрямованих на досягнення максимального зниження сумарного ризику розвитку серцево-судинних ускладнень. Немедикаментозні підходи включають модифікацію способу життя, до якого відносять відмову від куріння, зниження ваги, підвищення фізичної активності, контроль стресу та здорове харчування. Медикаментозне лікування передбачає використання антигіпертензивних препаратів першої лінії: інгібіторів ангіотензин-перетворюючого ферменту (іАПФ), блокаторів рецепторів ангіотензину (БРА), блокаторів кальцієвих каналів (БКК), бета-блокаторів (БАБ) і діуретиків. Протокол також наголошує на важливості індивідуального підбору терапії відповідно до клінічних характеристик пацієнта, що забезпечує оптимальний контроль артеріального тиску.

3. Профілактика. Профілактика артеріальної гіпертензії є важливою складовою протоколу та

включає рекомендації щодо зміни способу життя й корекції факторів ризику. У протоколі наголошується на важливості раннього виявлення підвищення тиску та залучення пацієнта до активного самоконтролю свого здоров'я. Заходи профілактики включають регулярний моніторинг артеріального тиску, контроль рівня холестерину й цукру в крові, зниження споживання солі, відмову від тютюнопаління та зниження споживання алкоголю. Важливо також навчитися використовувати правильні методи вимірювання артеріального тиску, що посилює ефективність лікування.

Рекомендації та впровадження. Протокол містить чіткі рекомендації для лікарів різних спеціальностей, включаючи загальну практику — сімейну медицину, кардіологію й терапію. Він забезпечує структуровані алгоритми діагностики та лікування, що полегшують клінічну практику й сприяють кращим результатам лікування. Важливим аспектом є також навчання членів сім'ї, що охоплює навички самоконтролю тиску й мотивацію до здорового способу життя.

Упровадження Протоколу передбачає активне співробітництво між медичними спеціалістами та практичну їх участь у процесі лікування. Для успішної реалізації Протоколу необхідно поєднувати достатнє кадрове та матеріально-технічне забезпечення, що відповідає національним стандартам і потребам системи охорони здоров'я.

Висновки. Упровадження «Уніфікованого клінічного протоколу первинної та спеціалізованої медичної допомоги: Гіпертонічна хвороба (Артеріальна гіпертензія)» має суттєвий потенціал для покращання контролю артеріальної гіпертензії та зниження ризику серцево-судинних захворювань в Україні. Протокол спрямований на зменшення захворюваності та смертності від серцево-судинних ускладнень, таких як інфаркти та інсульти, а також на підвищення якості життя пацієнтів за допомогою інтеграції сучасних методів діагностики й лікування.

У майбутньому важливо продовжувати дослідження та впровадження нових технологій і методик, які сприятимуть подальшій оптимізації лікувальних стратегій та підвищенню ефективності медичної допомоги в Україні. Це має забезпечити зниження ризиків для здоров'я населення і сприяти зміцненню національної системи охорони здоров'я загалом.